

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ
УКРАЇНИ
Національний авіаційний університет**

**МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ
АБІТУРІЄНТІВ ДО ВСТУПУ У ВНЗ**

**Матеріали
VII міжрегіонального семінару**

КИЇВ 2012

УДК 378. 141/141.5 (082)

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ АБІТУРІЄНТІВ ДО ВСТУПУ У ВНЗ: МАТЕРІАЛИ VII МІЖРЕГІОНАЛЬНОГО СЕМІНАРУ. – К. : НАУ, 2012. – 148 с.

До збірника увійшли матеріали доповідей семінару, в яких висвітлено основні методи роботи щодо впровадження новітніх технологій в тестування. Пропонується методика використання тестових завдань, впровадження якої в навчальний процес дозволяє ефективно перевірити відповідність знань та умінь учнів програмовим вимогам, оцінити рівень навчальних досягнень слухачів, оцінити ступінь підготовленості випускників ЗНЗ до подальшого навчання у ВНЗ. Відображено реальний досвід, подано рекомендації щодо вдосконалення методики та методологічних підходів до викладання навчальних дисциплін.

Рекомендовано викладачам та учням загальноосвітніх навчальних закладів, слухачам підготовчих курсів.

Редакційна колегія:

Н. П. Муранова – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри базових і спеціальних дисциплін ІДП НАУ (*головний редактор*).

С. І. Черішко – начальник навчально-методичного відділу ІДП НАУ (*відповідальний секретар*).

О. Є. Бугайов – кандидат технічних наук, доцент кафедри іноземних мов за фахом НАУ;

Т. М. Засєкіна. – кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник лабораторії математичної та фізичної освіти Інституту педагогіки НАПНУ.

С. А. Яременко – кандидат філологічних наук, доцент кафедри українознавства НАУ.

Рекомендовано до друку науково-методично-редакційною радою Інституту доуніверситетської підготовки Національного авіаційного університету (протокол № 2 від 30.04.2012 р.)

УДК 378. 141:51 (045)

В. І. Ємець,
*старший викладач кафедри
базових і спеціальних дисциплін ІДП НАУ. м. Київ*

Деякі аспекти методики роботи з тестовими завданнями в процесі підготовки до зовнішнього незалежного оцінювання з історії України

У статті проаналізовані деякі методичні підходи до організації навчальної діяльності абітурієнтів в процесі підготовки до зовнішнього незалежного оцінювання з історії України у формі тестування.

Вступ до вищого навчального закладу є однією з найголовніших подій у житті молоді людини, адже під час вступних випробувань вона повинна показати, що рівень її знань, здобутих упродовж шкільних років, сягає необхідної позначки, з якої стартує навчання у вищій школі. Вступні випробування відбуваються у формі зовнішнього незалежного оцінювання, де, як метод визначення рівня навчальних досягнень учнів з різних шкільних предметів, застосовується тестування.

Хронологічно Програма зовнішнього незалежного оцінювання з історії України охоплює весь зміст шкільних курсів з історії України з найдавніших часів до сьогодні (6 – 11 класи). Можливостей для ґрунтовного систематичного повторення курсу

та ще й у тестовій формі шкільна програма не передбачає. Саме тому в абітурієнтів в процесі підготовки до зовнішнього незалежного оцінювання можуть виникнути певні труднощі. Специфіка підготовки до тестування передбачає не тільки повторення, узагальнення та систематизацію знань з історії України та застосування набутих вмінь і навичок, але й навчання розв'язування тестів різних форм із застосуванням поряд із історичними знаннями міжпредметних зв'язків.

Отже, питання методики підготовки абітурієнтів до зовнішнього незалежного оцінювання з історії України у формі тестування є актуальним.

Мета цієї статті – висвітлити деякі особливості застосування методу тестування в ході підготовки до зовнішнього незалежного оцінювання з історії України.

Тест – система завдань специфічної форми, змісту, розташованих за зростанням складності, яка дає змогу виміряти рівень підготовки опитуваних та оцінити структуру їхніх знань.

Тести навчальних досягнень – їх будують залежно від обсягів контролю знань: поточного, рубіжного або підсумкового, вхідного контролю на вступних іспитах.

Тестові завдання – складові елементи тесту, що відповідають вимогам технологічності, форми, змісту і статистичним вимогам, а саме: певному рівні складності, достатній варіації тестових балів і позитивній кореляції балів завдання з балами за весь тест.

Форма тестового завдання – розташування елементів тесту, яке найефективніше забезпечує можливість реалізувати функцію контролю або навчання, і надає тесту структурної цілісності і зовнішньої організованості.

Основні форми тестових завдань:

- закритого типу з вибором правильної відповіді однієї чи декількох з-поміж запропонованих;
- відкритого типу, що не містять готової відповіді;
- напівзакритого чи напіввідкритого типу – завдання на зразок «вставте...», «доповніть...», «закінчіть думку...»;
- на встановлення відповідності між елементами двох різних множин, що сприяють перевірці знань про їхні зв'язки;
- на встановлення правильної послідовності

Переважно на тестуванні з історії України використовуються тестові завдання чотирьох форм:

1. завдання з вибором однієї правильної відповіді із чотирьох запропонованих;
2. завдання на встановлення відповідності (логічні пари);
3. завдання на встановлення правильної послідовності;
4. завдання з вибором трьох правильних відповідей із шести запропонованих варіантів.

Тестові завдання спрямовані на перевірку знань і умінь учнів, визначених у Програмі зовнішнього незалежного оцінювання з історії України. Знання – це конкретні факти, дати, персоналії, поняття і терміни. Уміння поділяються на розумові та предметні: хронологічні, картографічні, спеціальні.

В ході виконання тестових завдань важливо користуватись правильним алгоритмом (послідовністю кроків).

1. Уважно прочитати зміст тестового, намагатись його зрозуміти і тільки потім обирати правильну відповідь.
2. Малюнки, фотографії, пропагандистські плакати, карикатури різних епох слід розглядати як самостійні джерела, які надають необхідну інформацію для використання тестового завдання. Для вибору правильної відповіді необхідно відповісти на такі питання:
  - Що потрібно визначити за джерелом: подію, дату події, персонаж, зміст, сутність тощо?
  - Чи є на ілюстрації якась текстова інформація, пов'язана із змістом тестового завдання?
  - Що із зображеного на ілюстрації пов'язане із змістом тестового завдання?
3. В ході виконання тестового завдання з картосхемою:
  - визначити та узагальнити подану на картосхемі інформацію з позиції поставленого до неї питання;
  - використати знання з географії для визначення події у просторі;
  - встановити відповідність отриманої інформації з картосхеми із кожним запропонованим варіантом відповіді.

4. Завдання тесту на опрацювання текстових джерел потребують аналітичного підходу. Як правило, в таких тестових завданнях використовуються фрагменти (уривки) із таких текстових джерел: офіційний документ, погляд історика – дослідника, уривок з літопису, уривок з твору оригінальної літератури, погляд очевидця, повідомлення із засобів масової інформації. Послідовність кроків для виконання такого тестового завдання може бути наступною:
- уважно прочитати запитання і відповіді до запропонованого тексту і з'ясувати, що потрібно визначити: саме джерело, описану в ньому подію, чи рік, коли вона відбулася, історичну персоналію, територіальні зміни тощо;
  - у тексті знайти ключові слова або висловлювання, проаналізувати їх та узагальнити. Як правило, в тексті джерела наведено не одне, а декілька ключових слів або висловлювань, які дозволяють вибрати правильну відповідь.
  - обрати запропонований варіант відповіді, переконавшись що він не суперечить обраним ключовим словам або висловлюванням.

Завдання з вибором однієї правильної відповіді спрямовані перевірку знань та предметних вмінь:

- уміння працювати з історичними документами різного змісту – отримувати інформацію з документа, аналізувати та пояснювати основні ідеї, які він висвітлює;
- уміння конкретизувати – відносити події, дати, документи, пам'ятки культури, історичні персоналії, явища, ознаки подій до відповідних історичних періодів, процесів та епох;
- уміння виділяти головне – характерні риси, зміни в політиці, економіці, суспільному житті;
- уміння визначати передумови, причини, приводи, сутність наслідки та значення історичних подій та явищ;
- уміння характеризувати діяльність історичних персоналії, оцінювати її вплив на хід історичних подій;

- знання дат історичних подій, хронологічних меж явищ і процесів, періодів та етапів в історії України;
- знання понять і термінів.

Розглянемо декілька прикладів розв'язання тестових завдань. Завдання на уміння працювати з історичними документами.

1. Коли відбулись події, описані в уривку з історичного джерела:

«А було ж печенігів без числа. Виступив тоді він із города, приготував до бою дружину. Зійшлися вони на місці, де ото нині Свята Софія стоїть, митрополія руська. І сталася січа люта, і ледве одолів він печенігів під вечір».

- А IX ст.
- Б X ст.
- В XI ст.
- Г XII ст.

В даному випадку необхідно визначити історичну персоналію – київського князя, а потім уже датувати описані в джерелі події. Ключові слова – **Свята Софія, митрополія руська, одолів печенігів**. Ці факти відносяться до діяльності київського князя Ярослава Мудрого, який правив у XI ст. (1019 – 1054рр.). Отже, правильний варіант відповіді **В**.

2. Про якого історичного діяча йдеться в уривку з історичного джерела?

«Одні називали його «Сонце Руїни», інші – зрадником України. Був онуком гетьмана Війська Запорозького, соратником Богдана Хмельницького, прилуцьким полковником. Ставши гетьманом Правобережжя, на деякий час об'єднав Україну. Союз з Османською імперією виявився невдалим».

- А І. Виговський
- Б І. Брюховецький
- В П. Дорошенко
- Г І. Самойлович

Ключові слова – **«Сонце Руїни», гетьман Правобережжя, союз з Османською імперією** – характеризують діяльність гетьмана П. Дорошенка (1665 – 1672рр.). Таким чином, правильна відповідь **Б**.

Завдання на уміння конкретизувати.

1. Винайдення луку і стріл припадає на період:

- А палеоліту
- Б мезоліту
- В неоліту
- Г енеоліту

В даному випадку йдеться про глобальні кліматичні зміни, пов'язані із закінченням льодовикового періоду. Змінилось навколишнє середовище, особливо тваринний світ.

Традиційні для попереднього періоду тварини для полювання вимерли, або відійшли на північ. На зміну їм прийшли тварини дрібніші та більш рухливі. Саме тому перед первісними мисливцями гостро постала проблема зміни прийомів та знарядь полювання. В результаті з'являється перша зброя дистанційної дії – лук і стріли. Такі зміни за археологічною періодизацією відбулись в добу мезоліту або середнього кам'яного віку (10 – 6 тис. років тому). Правильна відповідь **Б**.

Завдання на уміння виділяти головне.

1. Що було особливістю розвитку економіки Наддніпрянської України у другій половині XIX ст.

- А завершення промислового перевороту
- Б формування Правобережного нафтового регіону
- В домінування національного капіталу

Г домінування темпів розвитку машинобудування над темпами розвитку сировинних галузей

Серед запропонованих варіантів необхідно визначити особливість розвитку економіки Наддніпрянської України у пореформений період. Розвиток економіки в цей час визначала сукупність тенденцій капіталістичного характеру, насамперед завершення промислового перевороту. Тому правильний варіант відповіді **А**.

Завдання на уміння визначати передумови, причини, приводи, сутність наслідки та значення історичних подій та явищ.

1. Козацьке повстання 1702 – 1704 рр. під проводом С.Палія спричинене:

А зруйнуванням московськими військами козацької столиці – м. Батурина

Б ліквідацією польським сеймом козацького устрою на Правобережній Україні

В укладенням гетьманом І.Мазепою договору з шведським королем Карлом XII

Г поразкою шведів у Полтавській битві

В даному випадку йдеться про події кінця XVII ст., коли у 1699 р. Річ Посполита уклала мирну угоду з Османською імперією. Турецька загроза ослабла, тому відпала потреба у козацтві. Після ухвали сейму про ліквідацію козацтва коронний гетьман наказав полковникам розпустити козацькі полки. У відповідь почалось повстання, яке очолив фастівський і білоцерківський полковник Семен Палій. Всі інші події, зазначені у варіантах відповіді, хронологічно відбувались пізніше. Тому правильний варіант відповіді **Б**.

Завдання на уміння характеризувати діяльність історичних персоналій, оцінювати її вплив на хід історичних подій.

1. Хто з козацьких провідників проголосив таку програму своїх дій:

« Виб'ю з лядської неволі руський народ увесь. Перше я за свою шкоду і кривду воював – тепер буду воювати за нашу православну віру»

- А П. Конашевич – Сагайдачний
- Б Б. Хмельницький
- В І. Сірко
- Г П. Дорошенко

В даному завданні мова йде про події Національно-визвольної війни українського народу середини XVII ст. На початку 1649 р. гетьман Б. Хмельницький оприлюднив свої наміри щодо війни проти Речі Посполитої на переговорах у Переяславі з посольством польського короля. Промова Б. Хмельницького розглядається істориками як програма розбудови Української козацької держави. Тому правильний варіант відповіді **Б**.

Завдання на встановлення відповідності (логічні пари) спрямовані на перевірку вміння встановлювати відповідність між:

- процесами, подіями, періодами та епохами;
- персоналіями та їхньою діяльністю;

1 Українська революція

А Гетьманат, Директорія, Українська Галицька армія,

Акт злуки,

(1917 – 1918)	«воєнний комунізм»
2 Україна в боротьбі за збереження державної незалежності (1918 – 1920)	Б продподаток, українізація, Українська автокефальна церква, політичні процеси, ВАПЛІТЕ
3 Україна в умовах нової економічної політики (1921 – 1928)	В форсована індустріалізація, колективізація, «закон про п'ять колосків», Голодомор, «розстріляне відродження»
4 Радянська модернізація України (1929 – 1938)	Г асиміляція, осадники, інтегральний націоналізм, Карпатська Україна

Д українізація армії, самостійники, Універсали Української Центральної Ради, Генеральний Секретаріат, Народний Секретаріат

– одиничними фактами та типовими загальними явищами, процесами, подіями, періодами та епохами.

Розглянемо приклад розв'язання тестового завдання, що перевіряє вміння встановлювати відповідність між періодами історії України та поняттями і термінами, що їх характеризують.

1. Встановіть відповідність між періодами історії України та поняттями і термінами, що їх характеризують.

Завдання спрямоване на перевірку вміння співставляти історичні події, явища з періодами історії України через встановлення відповідності між ключовими поняттями та періодами, вказаними у першій колонці.

Поняття та терміни Гетьманат, Директорія, Акт злуки, Українська Галицька армія,

«воєнний комунізм» характеризують період боротьби за збереження державної незалежності України (1918 – 1920 рр.).

Поняття та терміни продподаток, українізація, Українська автокефальна церква, політичні процеси, ВАПЛІТЕ характеризують період нової економічної політики (1921- 1928 рр.).

Поняття та терміни форсована індустріалізація, колективізація, «закон про п'ять колосків», Голодомор, «розстріляне відродження» характеризують період радянської модернізації України (1929 – 1938 рр.).

Поняття та терміни українізація армії, самостійники, Універсали Української Центральної Ради, Генеральний Секретаріат, Народний Секретаріат характеризують період Української революції (1917 – 1918 рр.).

Отже, правильна відповідь: 1 – Д, 2 – А, 3 – Б, 4 – В.

Завдання на встановлення правильної послідовності спрямовані на перевірку вміння встановлювати послідовність та синхронність подій у часі, стираючись на знання історичних епох.

Переважно такі тестові завдання перевіряють уміння встановлювати послідовність:

- подій на основі опрацювання уривків із історичних джерел;
- подій певних періодів;
- подій, визначних явищ;
- подій, що стосуються різних аспектів державно-політичного, соціально-економічного, культурного життя суспільства.

Такі тестові завдання є найбільш складними для абітурієнтів, тому що вимагають системних знань з історії України, загального бачення історичного процесу.

Розглянемо приклад розв'язання тестового завдання, що перевіряє вміння встановлювати послідовність на основі опрацювання уривків із історичних джерел.

1. Встановіть послідовність описаних літописцем подій.

А «Володимир Мономах сів у Києві в неділю. Зустріли ж його митрополит Никифор з єпископами і з усіма киянами честю великою»

Б «...і зібралися в Любечі, щоб уладнати мир. І говорили один одному: «Пощо ми губимо Руську землю? А половці землю нашу розносять і раді є, що межі нами війна

донині... Відтепер з'єднаймося. Кожен хай держить отчину свою».

В «Хозари вийшли супроти нього з каганом своїм. І зступилися війська битися, і сталася битва межі ними, і одолів він хозар і город їхній столицю Ітіль, і город Білу Вежу взяв...»

Г «І зібрав він писців многих, і переклали вони з грецької на слов'янську мову і Письмо Святе, і списали багато книг... сей великий князь ...засіяв книжними словами серця віруючих людей...»

Завдання передбачає встановлення хронологічної послідовності подій X – XII ст.

Для виконання завдання необхідно опрацювати уривки з історичних джерел, знайти в них ключові слова, впізнати описану подію, датувати її.

А – в уривку йдеться про запрошення киянами персяславського князя Володимира Мономаха на київський стіл після смерті князя Святополка Ізяславича. Ключові слова **Володимир Мономах сів у Києві в неділю**. Дата цієї події – **1113 рік**.

Б – в уривку йде мова про з'їзд князів у Любечі **1097 р.** Ключові слова **і зібралися в Любечі, кожен хай держить отчину свою**.

В – уривок розповідає про похід князя Святослава Ігоровича проти Хозарського каганату в **964-966 рр.**, який закінчився розгромом останнього. Ключові слова **хозари вийшли супроти нього з каганом своїм, одолів він хозар**.

Г – в уривку розповідається про культурно-просвітницьку діяльність Ярослава Мудрого. Ключові слова **сей великий князь ...засіяв книжними словами серця віруючих людей**.

Період правління Ярослава Мудрого – **1019 – 1054 рр.**

Отже, правильний варіант відповіді – **1- В, 2 – Г, 3 – Б, 4 – А.**

Завдання з вибором трьох правильних відповідей із шести запропонованих варіантів відповіді (з короткою відповіддю множинного вибору) спрямоване на перевірку вміння класифікувати історичну інформацію за вказаною ознакою.

Ця форма завдань може відображати різні аспекти соціально-економічного, політичного, культурного та духовного життя

суспільства та міжнародних відносин, що в тій чи іншій мірі стосувалися України.

Розглянемо приклад розв'язання завдання, яке відображає особливості соціально-економічного життя Наддніпрянщини на початку XX ст.

1. Які поняття та терміни потрібно використовувати для характеристики економіки українських земель у складі Російської імперії на початку XX ст.

1. синдикат
2. промисловий переворот
3. економічна криза
4. суцільна колективізація
5. хутір і відруб
6. панщина

Для виконання цього завдання необхідно визначити три положення, характерні для економічного розвитку українських земель у складі Російської імперії на початку XX ст.

1. синдикат – **так**. В цей період відбувається процес монополізації промисловості. Перші монополії виникали саме у формі синдикатів.
2. промисловий переворот – **ні**. Промисловий переворот завершується у другій половині XIX ст.
3. економічна криза – **так**. Перша економічна криза, криза перевиробництва вразила українську промисловість у 1900 – 1903 рр.
4. суцільна колективізація – **ні**. Суцільна колективізація відбувалась в період радянської модернізації України в 1930 –х роках.
5. хутір і відруб – **так**. Це складові аграрної реформи П.А. Столипіна, що проводилась у 1906 –1911 рр.
6. панщина – **ні**. Це одна з форм експлуатації селян – кріпаків до 1861р.

Отже, правильний варіант відповіді – **1, 3, 5.**